

ÉLETKÉPEK

**IRTA
TUTSEK ANNA**

**BUDAPEST
LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-223-9 (online)
MEK-17482

TARTALOM

A rózsák testvére.

Egy karácsonyeste.

Zsuzsika.

Nagyanya meséje.

Virágvásár.

Édes anyám lelke...

Öreg anyó.

Két gyermek.

Keserű leczke.

Öt kötőtű.

A rózsák testvére.

Mikor Rózsikát keresztelték, bölcsőjét bizony nem állták a tündérek körül, csak egy pár szegény asszony, épen olyan szegények, mint az édes anyja.

- Haj, haj, édes Bognárné, bizony nagy baj ez, - sohajtotta az egyik szomszédasszony, - bizony nagy baj most magának ez a kis árva!

Mert árva volt Rózsika. Édes apja, Bognár István, néhány héttel az ő születése után hirtelen meghalt. Alig gyönyörködhetett néhány hétig kis leánykája égszínkép szemében, mosolygó, rózsás arcocskájában.

- Hát nagy baj, nagy, - sóhajtotta özvegy Bognár Istvánné, de egyetlen örömem, vigasztalásom is. És majd csak megsegít a jó Isten!

A jó Istenben bizakodott Bognárné mindig. Hozzá fohászzkodott, ha bánat érte, neki köszönte meg kevés örömeit. És az ő nevével kezdte meg munkáját mindennap, és még beszélni is alig tudott Rózsika, már imádkozni megtanította az édes anyja.

És a jó Isten meg is segítette.

Sok gonddal-bajjal, sok munkával és nélkülözéssel felnevelte a kis leányát.

És a mi öröm csak az életben érhetette, azt mind elérte Rózsikával.

Szép volt Rózsika és jó. Olyan szelid, engedelmes, jó lelkű gyermek, a kivel soha semmi baj nem volt és olyan szép, mint egy virág.

Ha végigment az utcán, az emberek mosolyogtak reá és kérdezték:

- Hova mégy, virág?

Ha kiment az udvarra, a galambok eléje szálltak és turbékoltak: - jó reggelt, virág!

A tyúkok és csibék, a jérczék és kacsák feléje tipegtek-topogtak és karicsolták hangosan: - jó reggelt, virág, jó reggelt!

Még az akácfa lombja is suttogott s reáhullatta fehér, illatos virágait, zöld leveleit: - jó reggelt, virág!

De legjobban mosolyogtak reá a rózsák. Akármerre járt, fölismerték, hogy testvérük jár arra, kis testvérük, a ki épen olyan friss, üde, kedves, mint ők maguk, s a kiben épen úgy csak gyönyörködni tud minden ember, mint bennök.

És Rózsika is épen úgy szerette a rózsákat, mintha testvérei lettek volna.

Mikor már nagyobbacska lett, a kis kertet házuk előtt teleültette rózsával. Nem díszes, nemes fajta rózsafákkal, hanem egyszerű csipkebokorral, pünkösdi rózsával, fehér patyolatrózsával, a milyen szegény emberek kertjében szokott nyílni.

És reggelenként, mikor iskolába ment, mindig megcsókolta a nyiló bimbókat és le nem szakított volna egyet is. Úgy képzelte, hogy az fáj a szegény rózsabokornak.

* * *

Egy szegény asszony jött egy napon segítséget kérni a tanítónőtől, a hova Rózsika iskolába járt.

Az ura betegen feküdt odahaza, már három hónap óta, és ő nem tudott munkába járni.

Eddig odahaza varrogatott, abból éltek szükösen, nyomorúságosan, két kis gyermekével együtt, de ime, az Isten nem szűnt meg őket még sujtani: forró vízzel véletlenül úgy leforrázta a jobb kezét, hogy már egy hét óta nem tud varrni egyetlen öltést sem - és még hetekig nem fogja használhatni a kezét...

Azóta éheznek...

A mijök volt, már mindent eladtak.

Koldulni szégyel. De Isten nevében kér egy kis segítséget azoktól, a kiket ismer, a kik őt is ismerik. Csak addig, a míg a keze jobban lesz, és ismét varrhat...

A tanítónőnek igazán megesett a szíve a szegény asszonyon.

Már ismerte régóta és tudta, milyen derék, becsületes, jó asszony, s hogy nem saját könnyelműsége miatt jutott családjával együtt ilyen sanyarú helyzetbe.

Adott is neki hamarjában, a mit adhatott, de bizony egy tanítónőnek nincs sok fölösleges pénze.

A kis Juliskának, a szegény asszony leánykájának is szeretett volna valamit adni. Oly szomorú, bágyadt arcczal kapaszkodott a gyermek anyja ruhájába, hogy az ember igazán megsajnálta.

Épen be akart menni szobájába, hogy régi ruhái között keressen valamit össze, midőn az egyik leányka, a ki véletlenül ott állott és hallotta a szegény asszony könyörgését, szerényen megszólította:

- Kérem szépen, tanító néni, szabad-e nekünk is valamit adni a szegény asszonynak?

A tanító nő arcát nyájas derű sugározta be.

- Hogyne, édes Terikém. A ki a szegénynek ad, az Istennek ad. Megmondhatod osztálytársnőidnek, hogy bárki közületek, a kinek van csekély fölösleges pénze, vagy viseltes ruhája, jó tettet gyakorol, ha ennek a szegény asszonynak és kis leányának adja.

Terike kifutott az udvarra.

A gyermekek épen ott játszottak a „tíz percz” szünet alatt.

Terike rögtön elbeszélte nekik mindent.

Pár pillanat múlva már körülfogták a szegény asszonyt és leányát. Majdnem mindegyiknek volt pár krajczárka a zsebében, azt odaadták neki, a melyiknél épen nem volt, ígérte, hogy majd holnap hoz, csak jöjjön el megint, még ruhát is adnak, hiszen van nekik elég.

Csak Rózsika húzódott szomorúan félre.

Neki nem volt egy krajczárkája sem, sem fölösleges ruhája. Mit adhatna ő a szegény gyermeknek, mikor ő maga is olyan szegény. Édes jó anyja alig tudta megkeresni a mindennapi kenyeret...

Egyszerre felderült az arcza s hirtelen kiosont az udvarról.

Ott laktak épen a szomszédban. Pár percz múlva már vissza is tért.

A köténye tele volt rózsával.

Hófehér, gyöngé szirmú patyolatrózsával, halvány rózsaszín vadrózsával, picziny, piros moharózsa bimbóval...

Legdrágább kincseit, kis kertjének legszebb ékességét, gondosan ápolt kedves virágait szakitotta le s édes, szégyenlős mosolylyal nyújtotta oda a beteges arczú, szomorú kis leánynak.

Ó, csak Rózsika volt, a kinek nem volt semmije, hát odaadta azt, a mi a legkedvesebb volt neki.

A szegény kis lány arcza fölragyogott s mohó örömmel nyúlt a virágok után. Sötét pinczelakásukban ki tudja mióta nem látott szegényke napsugarat és virágot...

A többi gyermek nevetett a Rózsika adományán, de a tanítónő megsimogatta az arcját.

- Ti azt adtátok, a mi felesleges, - szólt hozzájuk, - de ő azt adta, a mi a legkedvesebb volt neki. Ti nyomort enyhítették, de ő örömet okozott. És az életben nemcsak a mindennapi kenyérre van szükség, hanem egy kis napsugárra is.

Egy karácsonyeste.

- Bözsike, nem tudsz kissé gyorsabban jönni?

- Oh anyuskám, ne siessünk! Nézd csak, mily gyönyörű babákat tett ide is a kirakatba az angyal! Jaj, és ez a kis kocsi! Meg ott a konyha, főzőedényekkel!

A kis Bözsike édes anyja, Vári Simonné, meglassította lépéseit. Együtt volt a kis leányával a kereskedőnél, a ki varrásáért kifizette a pénzt s úgy tervezte, hogy hamar hazaviszi Bözsit s aztán elmegy vásárolni. De aztán látva, hogy a gyermeknek olyan öröme telik a fényes kirakatok nézésében, elhatározta, hogy majd inkább délután szalad el. Úgyis hamar meglesz a vásárlás, hiszen olyan nagyon, nagyon kevésre telik...

Bözsike ismét megállt egy kirakat előtt.

- Jaj, nézd csak, anyuskám, nézd, de gyönyörű!...

De anyja nem azt nézte, hanem egy kis fiúcskát, ki hangosan sírva állt épen ott előtte. Négy-öt éves lehetett, göndör, szőke fürtű s oly finom, drága ruhába öltöztetve, hogy Váriné előbb meg se merete szólítani. Gondolta, apja vagy anyja talán bement a boltba, s a gyermek azért sír, hogy őt künn hagyták. De csak nem jött senki. A fiúcska mind keservesebben kezdett jajveszékelni. A járó-kelők némelyike megfordult és reá nézett, de mindenki sietve, közömbösen haladt tova.

- Mi bajod, kis fiú? - kérdezte végre Váriné, mikor látta, hogy senki sem törődik a gyermekkel.

- Haza akarok menni! - zokogott a fiúcska.

- Hol lakol?

- Otthon. Édes apánál...

- Hát hogy hívják az édes apádat?

A gyermek csodálkozva nézett rá nagy, könnyben úszó szemével.

- Édes apának!

- És téged hogy hívnak?

- Dódinak!

- De miféle Dódinak?

A fiúcska hallgatott. Látszott rajta, hogy nem érti ezt a kérdést. Aztán újra sírni kezdett.

- Haza akarok menni! Haza akarok menni!

Váriné most már tisztában volt azzal, hogy a gyermek eltévedt, de nem tudta hirtelen, mitevő legyen? Bözsike ezalatt rége háttal fordított a kirakatnak s a kis fiúhoz hajolva, a gyermeket jószívűségével vigasztalni kezdte.

- Ne sírj, Dódi! Anyuska majd hazavisz. Vagy gyere inkább hozzánk, légy az én kis testvérem.

Megfogta a fiúcska kezét, Váriné megfogta a másik kezét s lassan tipegetek végig az utcán. Váriné egyenesen a rendőrbiztoshoz tartott, ki az utcasarkon állott.

- Biztos úr, kérem, ez a gyermek eltévedt, de nem tudja megmondani, hogy hívják és hol lakik.

- Hát akkor bejelentjük a rendőrségnél s ha majd ott keresik, ráakadnak.

- De hát addig mi lesz a gyerekekkel?

- Biz' az ott marad a rendőrségi őrszobában, a míg ráakadnak. Hát csak szaporán előre, kis legény!

Meg akarta fogni a gyermek kezét, de az sírva kapaszkodott Bözsikébe. Szegényke úgy meg volt már ijedve és úgy félt mindenkitől, hogy már csak gyerektársában volt bizodalma.

Bözsike átölelte a remegő, síró kis fiút s úgy kérlelte anyját.

- Vigyük haza magunkkal, édes anyám!

Várinénak is megesett a szíve rajta, hogy a félénk, szép, úri gyermek, a ki bizonyára csak jóléthez van szokva, esetleg egy egész délutánt, vagy talán a karácsonyestét is ott töltse el a rideg őrszobában.

- Tessék fölírni a nevemet és a lakásomat, - mondta a rendőrnek, - hazaviszem magamhoz a kis fiút, legyen addig nálam, a míg keresik.

A rendőr fölírta az asszony nevét, de figyelmeztette, hogy csak azért menjen el személyesen is a rendőrséghez és jelentse be a gyermeket. Váriné megköszönte a figyelmeztetést s aztán kézenfogva a gyermekeket, megindult velök hazafelé.

Igazán megható volt látni a kis Bözsike anyáskodó gondoskodását a szepegő fiúcskával. Otthon, a szegényes kis ebédnél a legjobb falatokat a tányérára rakta s alig találta helyét örömeiben, hogy neki most van testvérkéje.

- Anyuskám, hátha a jó Isten küldte nekünk Dódit, hogy én ne legyek egyedül és ne unjam magamat, mikor neked annyit kell varrni és nem játszhatol velem!

Váriné csak mosolygott a gyermek örömein.

- Lehet, kis lányom, lehet.

Dódi pedig egészen megbarátkozott új környezetével s olyan jól találta magát Bözsivel, hogy már nem is emlegette többet, hogy haza akar menni. Bözsi mesélt neki az angyalról, a ki ma este sok, sok szép játékot és ajándékot fog hozni a jó gyermekeknek. Dódi olyan örömmel és áhítattal hallgatta, mintha neki soha senki se mesélt volna az angyalról.

Várinénak föltűnt, hogy a gyermek egyszer sem emlegeti apját és anyját. Csak Katáról és Mariról beszél; de Mari rossz és Katát sem szereti, mert nem akarja a kezét megfogni, mikor sétálnak, ő pedig úgy fél.

- Talán árva gyermek, - gondolta magában Váriné - és Kata meg Mari talán a nénjei, vagy a cselédek. A jó ég tudja. Ez a szegény kicsike nem tud megmondani semmit; látszik, hogy nem igen foglalkoztak vele. Pedig előkelő, úri gyermeknek látszik!

Délután Váriné elment bevásárolni karácsonyestére. Bözsire bízta ezalatt a házat és a kis fiút. Bözsi már hat éves volt és okos, komoly leányka, rá lehetett bízni.

Várinénak az uton jutott eszébe, hogy most már a kis fiúnak is kellene valamit vennie. Hátha nem jönnek utána estig. Micsoda lelki fájdalom volna a gyermeknek, ha neki semmit sem hozna az angyal? Számolgatni kezdte pénzét, biz' az oly kevés volt, úgy be volt az osztva, már hetekkel előre az utolsó garasig, nem telik ebből semmi új kiadásra. Legfeljebb, ha nem veszi meg saját magának azt a két pár meleg harisnyát, a melyre már olyan régóta szüksége van. Egy pár perczig még habozott, de aztán, mikor a sátorhoz lépett, honnan leánykája számára kiválasztott néhány olcsó játékot, nem állhatott ellent, s csak vett az idegen, ismeretlen fiúcskának is egy pár darabot.

- Nem ver meg ezért az Isten, - gondolta magában, - a harisnyát még nélkülözhetem. Hiszen nincs is olyan nagyon hideg.

Vett egy piczi kis fenyőfát is, néhány aranyalmát, aranydiót reá. Szegényes volt bíz' az, de a jó asszonynak szíve repesett örömeiben. Tudta, hogy az ő kis Bözsikéjének milyen végtelen nagy lesz az öröme!

* * *

Mig a Vári Simonné kis szobájában fölgyúltak a karácsonyfa vékony viaszgyertyácskái s a két gyermek kitörő, boldog örömmel ugrándozta körül a fát és a Jézuska ajándékait, addig a belváros egyik négyemeletes palotájában, az első emeleti fényes lakásban nagy volt a fölfordulás és az ijedelem.

Illetőleg csak a cselédszobában volt a zavar. A többi szoba sötét és csöndes volt. Géczey István úr, a gazdag bankár, csak este hét órakor szokott hazamenni s csak akkor gyujtják föl a villámfényt az összes termekben.

A cselédszobában egy természetes asszonyság tördelte a kezeit, egy másik vékonyabb leány meg az asztalra borulva sírt rettenetesen. A kályha előtt meg az inas ült és egykedvűen kotorta a szenet a kályhában.

- De hogy is lehetett oly könnyelmű, Kata! - ismételte mindegyre a természetes asszonyság. - Miért nem vigyázott jobban! Most mi lesz!

- Agyonüt a nagyságos úr, agyonüt! - zokogta Kata, első sorban is a saját becses személyére gondolva. - Én nem merek a szeme elé kerülni. Pali, mondja el maga, hogy mi történt!

- Már hogy én? - dörmögte az inas, - már azt a bolondot bizony nem cselekszem! Csak tessék és mondja el maga!

Dél óta, hogy a kis Dódi Kata mellől eltévedt az utcán, így pörölt a három cseléd, de egyiköknek sem jutott eszébe, hogy valamit tenni is kellene a gyermek feltalálására. Csak várták haza a nagyságos urat reszketve, félelemmel telve, s mikor úgy hét óra tájban megszólalt a villamos csengő, eszüket vesztve rohantak ki mind a hárman az előszobába.

Géczey István úr üzleti ügyeivel naphosszant úgy el volt foglalva, hogy teljességgel nem maradt ideje kis fiával foglalkozni. Ebédre sem szokott hazamenni, csak a vacsoránál látta a gyermeket, ki félénken ült az asztalnál s még szólni sem mert ahoz a bácsihoz, a kiről azt mondták, hogy az édes apja. Anyja három évvel ezelőtt halt meg, a gyermek nem is emlékezett reá. Úgy nőtt fel szegényke a cselédekre bízva. Apja tökéletesen elégnék tartotta, ha jól megfizetett és - szerinte - megbízható cselédeket tartott mellette. Ha majd nagyobb lesz, nevelő-intézetbe akarta adni. Az ő szemében az volt a legfontosabb, hogy minél több pénzt, minél nagyobb vagyont tudjon szerezni gyermekének és a pénzszerzés ezer gondja és fárada- ma közt valóban nem ért reá a gyermekkel törődni.

Mikor az úton hazafelé ment, jutott eszébe, hogy ma karácsony estéje van. Gyorsan bement egy boltba, összevásárolt egy csomó szebbnél-szebb, drága, értékes ajándékot s egy gazdagon feldisztett karácsonyfát. Hiszen nem volt otthon senki, a ki a földisztés kedves, fáradságos munkájával, szeretettel vesződött volna.

Három szolgálta vitte utána a csomagokat, de mikor az előszobában a cselédek kétségbeesett, kisírt arcját meglátta, mindjárt kitalálta, hogy valami baj van.

Mint egy megsebzett oroszlán ordított föl, mikor megtudta, hogy a gyermek még délben, sétaközben eltévedt a nagy tolongásban.

Még annyi időt sem vett magának, hogy összeszidja a cselédeket, miért nem jelentették azonnal be a rendőrségnél, vagy miért nem mentek rögtön utána.

Kettőt-hármat ugorva, kalap nélkül rohant le a lépcsőn, bevetette magát egy kocsiba és hajtott oly gyorsan, a mint csak a lovak bírták, a rendőrséghez.

És mialatt a kocsi végigrobogott az utcákon, Géczey István úr lelkében valami mardosó önvád ébredezett. Csak most érezte, mennyire szívéhez van forrva az a gyermek, s csak most érezte, hogy mily kevésbé törődött vele eddig. Csak most érezte, hogy nem elég az, ha éjtenapot egybetéve vagyona gyarapításán dolgozik, gyermeke érdekében, s hogy egyetlen elvesztett órát, melyet elvont fiától, a világ minden pénzével sem vásárolhatja vissza. Gyötrődő lelkében fölmerült az ezer meg ezer veszedelem, melynek az eltévedt gyermek ki lehetett téve a nagyváros forrongásában és kétségbeesett szívéből fakadt kiáltással szólt ki a kocsisnak:

- Gyorsabban, hajts gyorsabban!...

* * *

Özvegy Vári Simonné kis házában már rég tövig égtek a karácsonyfa gyertyácskái. Rendre eloltogatta mindegyiket, összerakosgatta a szobában szanaszét heverő holmit, s aztán megállott a kis ágynál, a hol egymást átölelve, boldogan aludt a két gyermek. Dódi, a szőkefürtű, gazdag úri fiúcska, szívéhez szorítva tartott egy krajczáros kis ólomkatonát, Bözsike pedig arczát odahajtotta a Dódi fejére. Mind a kettőnek ki volt pirulva az arca, s úgy mosolyogtak álmukban, a hogy csak az angyalok és a gyermekek szoktak mosolyogni.

Egyszerre csak megzörgették az ajtót. Váriné sietve nyitotta ki. Sejtette, hogy a gyermeket keresik; csodálkozott, hogy már eddig is nem jöttek utána.

Csakugyan Géczey István rohant be, halvány, dúlt ábrázattal.

- Hol a fiam? - kiáltotta minden köszönés nélkül.

- Alszik, nagyságos uram, - felelt Váriné halkán, s odavezette Géczeyt az ágyhoz. - Ez az, úgy-e?

- Ez, ez, - kiáltott Géczey, s ráborult a gyermekre. - Dódikám, ébredj föl, itt van édes papa!

De Dódika nem ébredt föl, olyan édesdeden aludt. Csak még jobban magához szorította az ólomkatonát s még jobban odabújt Bözsihez.

- Kifáradtak a játékban, - szólt Váriné, szíves készséggel helyezve egy széket az ágy mellé. - Úgy örült mind a két gyermek a karácsonyfának s a kis apró semmiségeknek. Tessék leülni, majd én felköltöm és felöltöttem.

Géczey épségben, egészségben látva fiát, nyugodtabb lett s kíváncsian tekintett körül. Látta a szegényes kis szobát, a szegényes kis karácsonyfát, a melynél nála még a cselédeknek is díszesebb volt, s látta a szegény asszony ágyában boldogan aludni az ő gyermekét, szeretettel ölelve magához egy hitvány kis ólomkatonát és gyermektársának mosolygó fejét.

Szinte szégyenkezve nyúlt a gazdag úr tárczájához s pénzt vett ki belőle.

- Szíves fáradtságáért, asszonyom...

- Köszönöm, nem pénzért tettem, - felelt egészen elpirúlva Váriné. - Kis lányom nagyon megszerette a fiúcskát; a szeretetet pedig nem lehet pénzzel megfizetni.

Gyorsan odahajolt Dódihoz s fölvette az ágyból.

Géczey roppant zavarba jött.

- Igaza van, asszonyom, - szólt restelkedve, - a szeretetet nem lehet pénzzel megfizetni.

Most felébredt mind a két gyermek s rettenetes sírásra fakadtak, mikor megtudták, hogy Dódit haza akarja vinni az apja.

- Nem megyek haza, nem megyek haza, - zokogott Dódi, belekapaszkodva Bözsibe. - Itt maradok Bözsínél; az angyal ide hozta nekem a játékokat!

Hiába biztatta apja, hogy odahaza még szebb karácsonyfa várja, gyönyörű játékok, a kis fiúnak nem kellett semmi, csak Bözsike és az ő ólomkatonája.

- Hagyja itt kérem, reggelig, - szólt végre Váriné, - a gyermek most álmos, föl is van melegedve, könnyen meghűlhetne. Reggel majd könnyebben haza lehet csalogatni.

Mit volt mit tenni? Géczeynek kénytelen-kelletlen bele kellett egyeznie. Lehajtott fejjel, egyedül, szomorúan tért vissza fényes, magányos lakásába, karácsony estéjén.

Nem merte erőszakkal elvinni fiát, mert érezte jól, hogy a gyermek a szegény asszony házában találta meg azt, a mit nála nélkülözött: a szeretetet...

* * *

Ajándékot nem akart elfogadni Vári Simonné, de egy jól fizetett állást, hol kenyerét becsületes munkával megkereshette, szívesen elfogadott s már néhány nap múlva elfoglalta gazdasszonyi állását Géczey István úr házábanál.

Többet nem kellett keserves, fáradságos varrással fentartania magát, s többet nem volt a gazdag úr fényes lakása sem magányos, sem elhagyatott.

Két gyermek vidám lármája verte fel a csöndet s Géczey István úr, ha ezentúl kevesebb pénzt is szerzett, de jobban ráért a fiát szeretni és nevelni.

Zsuzsika.

A tisztelendő úr is, a tanító úr is, mindig azt mondták Zsuzsikáról: - kár, hogy nem fiu! Szép esze van, jól tanul, ember lehetne belőle! Így is, Balázs uram, hátha tovább taníttatná?

De Balázs uram csak a fejét rázta.

- Nem nevelek kisasszonyt a lányomból, tisztelendő uram. Majd, hogy még szégyelje az apját, anyját és csak vendégnek járjon haza? A mezei virág ne akarjon úri növény lenni. Ha jó esze van, annál jobb; itthon is szükség van okos asszonyokra.

A maga szempontjából igaza volt Balázs uramnak, s a tisztelendő úr, meg a tanító úr nem is erőltették tovább a dolgot.

Zsuzsika végig járta a falusi iskolát, tanult, a mennyit ott tanulhatott, aztán segített anyjának a gazdaságban, a ház körül, a majorban, a gyümölcsösben, a veteményes kertben.

Akadtt dolog elég, mert Balázs uram módos gazda volt, nagy telke, sok földje, ősi kúriája volt s mindent ő meg a felesége láttak el.

Most aztán Zsuzsika is a kezükre járt, az egyetlen gyermekük, a ki észrevétlenül cseperedett kis lányból viruló, eladó leánynyá.

Ő soha sem hallotta, a mit a tisztelendő úr meg a tanító úr mondogattak róla az édes apjának.

Neki fogalma sem volt arról, hogy van még egy világ, ezen az ő kis világán túl, s hogyha kilépne a falu határán, eljutna abba a meseországba, a mely - úgy hitte - csak a könyveiben létezik.

Jó kedvvel, dalolva végezte napi munkáját.

De estefelé, mikor senki sem látta, senki sem figyelte, könyvvel a kezében lesurrant a kertbe, s a kőpadkán a kis lugasban mohón, szomjasan olvasott, olvasott, a lehunyó nap pirosló fényénél, a félhomályban, az alkonyatban, olvasott, míg csak a csillagok föl nem tűntek az égen.

Akkor kiesett kezéből a könyv, melyet a tisztelendő úr, vagy a tanító úr adtak neki és eltűnődött, elgondolkozott azon, a mit olvasott.

És csodálatos érzés ébredt szívében, a melyben öntudatlanul is valami fájdalom vegyült; öntudatlan fájdalom a fölött, hogy oly keveset tud és keveset ért meg.

* * *

Két év telt el s ezalatt az Isten erősen meglátogatta a Balázsék háza táját.

Az édes anya hosszas betegeskedés után meghalt, Balázs uram pedig egy napon oly szerencsétlenül esett le egy létráról, hogy kitörött a lába.

A míg a doktort a két órányira levő városkából kihozták, egy javas asszony úgy helyre kenegette az eltört lábat, hogy hiába kúrálta azután az orvos, szegény Balázs uram egész életére nyomorék maradt. Csak mankón tudott járni, hej, de azt is milyen nehezen, milyen kínna.

A fájdalom, a nyomorúságos tehetetlenség a szegény öreg embert úgy elkeserítette, hogy türelmetlen, ingerlékeny lett, mindenért megharagudott, semmit sem tudtak kedvére tenni.

Szegény Zsuzsikára szomorú napok virradtak. Akármit tett, akárhogya tett, apja semmivel sem volt megelégedve, de a még gyermekleányka nem is tudott úgy utána járni a gazdaságnak, mint egy férfi.

Minden pusztult, hanyatlott; a földek nem voltak jól művelve, a termés rosszul sikerült, a hízókon, minden jószágon meglátszott, hogy a gazda szeme nincs mindig rajtok.

De a zaklatott, nyugtalan, szomorú életet legjobban megsínylette Zsuzsika. A piros-pozsgás, vidám, friss leánykából halvány, sovány, csendes teremtés lett.

Nem dalolt, nem futkosott, nem is olvasott többet. Csendesen, félénken tett-vett és ijedősen nézett mindig apjára, hogy nem szidja-e ismét valamiért össze. Pedig úgy igyekezett szegényke mindent jól csinálni, de hiába, a türelmetlen öregnek, a ki aggódva látta gazdasága hanyatlását, semmi sem volt elég jó.

Ekkor a tisztelendő úr, a ki részvevő figyelemmel kísérte a Balázsék vergődését, egy tanácscsal állott elő.

Azt javasolta: adják el, vagy adják bérbe minden földjüket, s költözzenek be a városba. A megváltozott életmód, megváltozott viszonyok bizonyára lecsendesítik Balázs uram földült lelki életét, s ha nem látja mindig maga előtt napról-napra a pusztulást, megszűnik ingerült türelmetlensége. Hogy pedig kis tőkéjüket ne emészszék egészen föl, Zsuzsika tanuljon valamit, a mivel segítségére lehet később az apjának.

Istenem, hogy felragyogott a Zsuzsika szeme erre!

Tanulni! Hiszen ez volt mindig lelkének titkos, önmaga előtt sem értett vágya.

De Balázs uram eleinte hallani sem akart a dolgról.

Hogy ő itt hagyja ezt a földet, ezt a helyet, a hol született, a hol fiatalságát, élete javát leélte, a hová a lelke oda van növe minden fűszálhoz, minden földgöröngyhöz...

Lassankint azonban a tisztelendő úr jóságos rábeszélése folytán, kezdett megbarátkozni a gondolattal.

Átlátta, hogy így teljesen céltalanul, hiábavalóan telik el az élete; úgy pedig biztosíthatja a Zsuzsika jövőjét, a kinek, ha tovább is így hanyatlik és kallódik a birtok, ha ő meghal, még anyija sem marad, a miből gyászruhát csináltasson magának.

* * *

Nem telt egy félév és Balázs uramék már bent laktak a városban.

Zöld zsalugáteres kis házban, a melynek ablakai tele voltak rakva violával, szegfűvel, rezedával. Az udvaron terebélyes hársfa, alatta kis paddal, emlékeztetett a falusi házuk ákáczlombos udvarára.

Az öreg Balázs nem tagadhatta, hogy épen nem olyan rossz itt élni, mint a hogy eleinte gondolta.

A nyugalom, a pihenés jól esett neki; ismerősei is akadtak, a kik szívesen el-elbeszélgettek a józan, egészséges gondolkozású székely gazdával, s ha a szálas, szép termetű, igazi magyaros arcú öreg székely végig kopogott mankójával a város utczáin, érdeklődve néztek utána azok is, a kik nem ismerték.

Zsuzsika pedig virúlni kezdett, mint a jó földbe átültetett virág.

A tisztelendő úr közbenjárása folytán fölveték az iskolába, a hol tanulását folytathatta.

Igaz, hogy nálánál sokkal kisebb leányokkal kellett együtt járnia, de ez nem bántotta őt. Oly szorgalmas és igyekvő volt, hogy nemsokára mind elhagyta őket, s két év múlva már a tanítónő-képzőbe került.

Az idő telt-múlt, jóformán észre sem vették hogyan, s Zsuzsika letette a tanítónői vizsgálatot is.

De Balázs uram már alig tudott ennek örülni.

Betegeskedni kezdett. Talán a honvágy bántotta szülőfaluja után, az ákáczfák után az ősi kúria udvarán, a rozsföldek zizegő susogása, a sárguló búzakalászkok, az édes anyaföld után.

A mióta elköltöztek, egyszer sem volt otthon. Nem akarta bevallani önmaga előtt sem, de a lelke fájt volna, ha hazamegy és még egyszer el kell jönnie.

De most, hogy úgy elbetegeskedett, ki-kitört belőle a visszafojtott vágy.

- Otthon szeretnék meghalni, Zsuzsikám, - szólt leánya viruló arczába nézve.

Zsuzsika szeliden felelt:

- Ne beszéljen a halálról, édes apám. Jobban lesz, meglátja. És ki tudja, hátha még valami olyan nagy-nagy öröm éri, hogy attól egészen meggyógyul.

És rejtelmesen mosolygott. De az öreg csak fejét ingatta és nem volt semmihez kedve.

Egy napon aztán Zsuzsika örömtől ragyogó arcczal ugrott apja nyakába. Összeesőkölt, s a kezében valami nagy pecsétes írást tartott.

- Édes apám, ki vagyok nevezve tanítónőnek! Az a jó tisztelendő úr járta ki ezt is! Egy hét múlva már ott leszünk, édes apám, lelkem!

- Hol, Zsuzsika?

Zsuzsika egy pillanatig hallgatott, csak azután felelt:

- A szomszéd községben, Bikkházán; nincs messze innen. Meglássa, édes apám, hogy fogja szeretni ott. Épen úgy, mint otthon, Asszonyfalván!

Az öreg ur nem mutatott valami nagy örömet. De hát neki már minden mindegy volt.

Megadással ült föl a szekérre, mikor utazniok kellett, s egész úton alig szólt egy-két szót, míg Zsuzsika folyton vidáman csicssergett, mint egy kis madár, mely fészke felé röpül.

Egyszerre azonban az öreg felütötte a fejét és csodálkozó pillantással nézett körül.

- Nem jól hajt a kocsis, Zsuzsika. Hiszen mi nem Bikkháza felé megyünk. Ez az út Asszonyfalvára vezet. Ni, ott van a füzes az ér partján... Amott meg a Péter István kaszálója. Ez meg a malom itt ni.

- Dehogy, édes apám, - próbálta meg Zsuzsika füllenteni, de veres lett mint a rák s aztán sírva, nevetve borúlt édes apja ölébe.

- Majd meglátja, édes apám, majd meglátja!...

És közben már be is ért a szekér Asszonyfalvára.

Némán, meghatottan nézett körül az öreg. Igen, igen, itt minden úgy van, mint azelőtt hat évvel. Még egy rög sem mozdult el a helyéről. A bogárhátú kis házak, a nagy, faragott székely kapuk, a cifra faragvánnyal és egyszerű fölírással. Áldás a bėjövőknek, béke a kimenőknek...

És ott, ott a felső utcza végén, ott az ő házuk. Piros cserépfödele ide látszik, s az ákáczfák lombja integet felé...

Az öreg megállította a szekeret. Gyalog akart végig menni a piacon. Hadd érintse a lábát minnél előbb az édes szülőföld göröngye.

- De miféle épület az ott, a templommal szembe?

Egy szép, új, sárgára festett nagy ház, akkorra ablakokkal, mint a templomon, minden tiszta, csinos, új rajta, s a kapu fölött nagy betűkkel fölírva:

Állami elemi iskola.

- Ez az én házam! - szól Zsuzsika boldogan. - Ez az új iskola, apám, a hova engemet kineveztek... Most már itt fogunk élni ezentúl, boldogan, megelégedetten. A régi házunkban fogunk lakni. Jőjjön, menjünk haza, édes apám!

És megfogta apja kezét és megindult vele hazafelé.

Az öreg nem tudott szólni a meghiúsulástól. Csak ránézett Zsuzsikára, intett a fejével, s a lelke mintha előre repült volna és megcsókolta volna az ősi ház küszöbét, s a földet, az édes, fekete anyaföldet, a melyhez minden idegszálával hozzá volt nőve.

A harang megkondult a templomban. Vasárnap volt. Az emberek megindultak a templom felé. Mind csupa ismerős, jó emberek.

- Isten hozta haza kelmedet, - üdvözölték mindenfelől.

A harang zúgott tovább. Az öreg Balázs levette a kalapját.

Nagyanya meséje.

Hull a hó, sűrű, apró pelyhekben, s a havas, fehér utcán vígan, mosolyogva tipeg nagyanyó. Egyik kezében kis bögrét tart, benne édes baraczklekvár. Másik kezében ócska, nagy vászon ernyő. Bizony nem selyem, csak vászon.

De az esernyőt olyan furcsán tartja nagyanyó, hogy a fehér hó azért mind ráhull fehér hajára, fekete bodros fejkötőjére. Csak azt védi óvatosan, gondosan, a ki előtte megy. Egy fiatal, szőkehajú, piros arcú leány.

Az arcza mosolyog, a szeme ragyog, s két erős, izmos karjával vigyázva emel két nagy tál süteményt.

Karácsonyünnepek öröme, gyermekek boldogsága: diós patkó, mákos patkó! Nálatok nélkül nem is lehet igazi karácsonyt elképzelni! Még a legszegényebb háznál is, a hol gyerek van, csak kerül az ünnepekre egy kis kalács!

- Örzsike, Örzsike, - kiált a kis fiú, a ki a leány mellett lépeget, - a takaró egy kissé félrecsúszott, ráesik a hó!...

Ijedt arczczal ugrik oda a másik felől egy kis leány, s gondosan helyreigazítja a takarót.

Most odaérnek a lakás elé. Az ajtó mintha csak magától megnyílna - kitárul. Négy ujjongó, boldogan visongó gyermek ugrik a belépő Örzsike elé.

- Itt a kalács! Itt a diós patkó, itt a mákos patkó! - kiáltozzák össze-vissza, s majd lehúzzák Örzsikét a lábáról, a mint valamennyien egyszerre akarják látni a süteményt.

- Ugyan legyetek csendesen, - kiált Örzsike türelmetlenül; az asztalra teszi a két tálczát, s lerázza magáról a havat. - Borzasztók ezek a gyerekek! Mintha egy egész hadsereg volna!

De nagyanyó nem veszi el türelmét. Sőt még gyönyörködik a lármázó, tomboló, ujjongó hadseregben.

Megmutatja nekik a kalácsot, hadd örüljenek neki. Föl is szeleteli, s mindeniknek ad belőle egy-egy kis darabot - kóstolónak. Az igaz, hogy majdnem fele elfogyott, pedig csak egy darabocskát kapott mindenik.

Örzsike kissé durczásan nézi. Holnap délután vendégei lesznek, s ime, mindjárt nem marad, a mit majd eléjük tálaljon. Persze, hiszen ők oly sokan vannak testvérek, hogy azért fogy el minden olyan hamar, pedig csak kevés jut mindegyiknek. Hej, ha csak ő volna egyedül, milyen jó dolga volna akkor!

Sokszor fordul meg ez a gondolat az Örzsike fejében. Pedig szereti testvéreit, s ha választani kellene, nem tudná, melyiket adja oda közülök.

De azért akárhányszor terhére van a sok dolog, mely a kis testvérek miatt van, s bosszantja, hogy oly szűkösen jut mindenre, azért, mert olyan sokan vannak.

És este, mikor már a gyermekek mind lefeküdtek, s neki ismét hat pár cipőcskét kellett kikefélni, s hat ruhát kitisztítani, megfoldozni, ismét türelmetlenül sóhajtott fel:

- Istenem, mennyivel jobb volna, ha nem volnánk olyan sokan!

Nagymama hallotta ezt és komolyan nézett Örzsire.

- Büntetésül, a miért ezt mondtad, egy mesét fogok most elmondani. Ülj le ide mellém és hallgasd meg. Nem én találtam ki; egy régi angol könyvben olvastam valamikor régen, mikor még én is tudtam angolul és olvastam meséket. De megjegyezheted magadnak te is és sokan azok közül, a kiknek kisebb testvérei vannak. A mesének a címe:

A nagy kocsi.

Szilveszter estéje volt. A főváros egyik leggazdagabb kereskedőjének a háza fényesen ki volt világítva. Vendégeket vártak. Minden szoba csak úgy ragyogott a pompától. Csak a gyermekszoba volt olyan, mint rendesen. Kilencz gyermek ugrált, tánczolt, lármázott és játszott a szobában.

- Csitt, - kiáltott most a legnagyobb leány, a tizennégy éves Ilona, - valaki jön.

A szobaleány jött be, vacsorát hozott a gyermekeknek, csak úgy, mint rendesen és sietve osztotta szét közöttük, mert még nagyon sok dolga volt.

- Micsoda, - kiáltott Feri, az öt fiú között a legnagyobb, - hát csak ilyen kevés süteményt kapunk a nagy lakomából? És almát is csak egyet?

- Hja, nem jut több, - kiáltott a szobaleány az ajtóból.

- Persze, persze, - mormogta Feri, - hiszen ha egy nagy tortát is behoznak, kilencz felé kell osztani. Szeretném tudni, mi jut akkor egynek? Bárcsak én egyedül volnék, akkor jobb dolgom lenne!... Takarodjatok onnan, - rivallt rá Jankóra és Dudira, a két legkisebb fiúra, - az az én helyem! Talán bizony még azt is el akarjátok venni?

Jankó és Dudi sírva, bögve vonultak vissza, mert Feri meglehetősen gyöngédtelenül taszigálta őket félre.

- Óh Feri, - szólt Ilona, - hogy lehetsz ilyen rossz! Vétek így beszélni! Én nem szeretném, ha csak egygyel is kevesebben volnánk! Jankó, Dudi, ne sírjatok. Én elosztom majd az én almámat nyolcz felé, azzal is több lesz mindegyiknek. Jőjjetek, vacsoráljunk, aztán majd lefektetlek.

A gyermekek elcsendesedtek, körülülték az asztalt, megvacsoráltak s még vacsora után egy darabig játszadoztak, mialatt Ilona megvetette mindegyiknek az ágát.

Kilencz kis ágy állott a nagy hálósobában. Ilonka szeretettel, gondosan vetette mindegyiket, aztán a kisebbeket levetköztette, imádkozott velök, s nemsokára ő maga is lefeküdt.

Aludtak mind, csak Feri nem aludt. Le sem feküdt még. Valamin törte a fejét, de egyedül nem mert belefogni. Felköltötte Laczit, a ki csak egy évvel volt fiatalabb nála.

- Hallod-e, Laczi, - szólt, - öltözz fel gyorsan és jőjj le velem a konyhába. Kettőnknek a szakácsnő bizonyosan ad mindenféle jó dolgot a vacsorából, csak kilencznek nem ad.

Laczi egy pillanat alatt kész volt. A két fiú lábujjhegyen lopózkodott ki a szobából, le a konyhába, hol a szakácsnő csakugyan megtöltött nekik egy kis kosarat mindenféle édességgel, süteménnyel, gyümölcsessel. Megelégedetten osontak vissza, letelepedtek a szőnyegre a kályha elé s Feri osztani kezdte a kosárka tartalmát.

- Talán adjunk a többieknek is, - indítványozta Laczi, de Feri hallani sem akart róla.

- Majd, persze, hogy nekem ismét kevesebb jusson! Ez az enyém és neked is csak annyit adok belőle, a mennyi nekem tetszik. Nesze, többet nem kapsz semmit!

Laczi morogva feküdt vissza ágyába, de nem mert ellenkezni, mert Feri sokkal erősebb volt, mint ő; ezt gyakran volt már alkalma keservesen tapasztalni.

Feri pedig kényelmesen végigfeküdt a szőnyegen, s a kályhából kisugárzó tűz fényénél elégedetten majszolgatta a sok édességet. A mit nem birt megenni, azt el akarta dugni valamely rejtekhelyre, hogy a többiek meg ne találhassák.

De ebben a perczen kinyílt az ajtó, s egy tarka ruhába öltözött férfi jött be s megrázta a Feri vállát.

- Jöjj gyorsan, a kocsi vár!

- A kocsi? - kérdezte Feri csodálkozva. - Ki küldte utánam?

- Óh, senki más, mint én magam. Én az Élet vagyok s magam hajtom a lovakat. Jöjj gyorsan, a többiek már lent vannak!

Megragadta Ferit és gyorsan vonszolta magával le a lépcsőn, ki az utcára. Feri szemét dörzsölte. Világos nappal volt. A kapu előtt állt egy nagy kocsi. Az ajtója nyitva volt. Mind a nyolcz testvére már benn ült.

- Mehet! - kiáltott a tarka ruhás férfi, betaszítva Ferit. Felugrott a bakra s a lovak közé csapott.

- De hiszen itt nem lehet leülni! - kiáltott Feri haragosan. - Ti már minden helyet elfoglaltatok! Laczi, ne terpeszkedj úgy szét! Mariska, eredj kissé tovább! Jankó, ne foglalj el annyi helyet!

- Jöjj, Jankó, jöjj ide az ölembe! - szólt Ilonka s térdére ültette Jankót, a hol már Dudi és Milike is ott ültek.

- És milyen lassan hajt ez a kocsis! - türelmetlenkedett Feri, - az ember megfullad itt! Hé kocsis, gyorsabban!

De a kocsis, mintha süket lett volna, nem is hederített Ferire, a ki nem szünt meg zúgolódni és szidni testvéreit. Ekkor egyszerre megállott a kocsi.

- Laczi, - kiáltott a kocsis, - szállj ki!

Laczi vidáman ugrott ki és kalapjával búcsúzólag intett testvéreinek.

- Hála Istennek! - kiáltott Feri, - most valamivel több hely van itt! Ti többiek csak maradjatok ott, a hol vagytok, ez a hely az enyém!

Kis idő múlva ismét megállott a kocsi. Ezuttal Mariskát szólította ki az Élet.

- Isten veletek, Isten veletek! - kiáltott Mariska. - Óh milyen szép ez a zöld mező!... Hogy szeretem a virágokat!...

- Jó, hogy elment, - mormogta Feri. - Most legalább az ablakhoz ülhetek és láthatok mindent!

Nemsokára megint megállott a kocsi. Most Lizára került a sor.

- Nos, ha ez így megy tovább, utoljára még pompásan elférek az öreg hintóban, - dörmögte Feri.

És így ment tovább. A kocsis mind gyorsabban és gyorsabban hajtotta a lovakat s az Élet egymásután szólította ki a testvéreket a zajos, lármás, tarka-barka vásárba. Már mind elmentek, Ilonka is, Jankó is, csak még a legkisebbik, Dudi ült Ferivel szemben.

- Kezd unalmas lenni! - szólt Feri. - Dudi, te maradj itt velem! Jól ülsz-e ott? Nesze, itt van még egy párna!

De az Élet nem hederített reá; nemsokára elszólitotta Dudit is. Most már volt elég helye Ferinek a kocsiban. Kinyújthatta lábát, becsukhatta, vagy kinyithatta az ablakot, ülhetett, a hova tetszett - de óh, mindebben nem telt már semmi öröme. Most már csak azért ült az ablakhoz, hogy megláthassa valamelyiket nyolcz testvére közül.

Egy perczre meg is pillantotta Laczit, mint daliás fiatal hadnagyot, de Laczi nagyon sietett s csak mosolyogva intett neki kezével.

Ilonát is látta, a mint könnyes szemmel iparkodott átsegíteni Mariskát egy nagy hegyszakadékon. Mariskának lába véres volt, ruhája meg volt szaggatva, de Feri hiába kiáltott a kocsisra, hogy álljon meg; gyors vágtatással rohant az tovább, s Feri nem szállhatott le, hogy testvéreinek segítsen.

- Jankó, Jankó, - kiáltott egyszerre, észrevéve, hogy Jankó ott áll a kocsi mellett, papipalástban, jóságos, szelid arczczal. - Óh öcsém, segíts Mariskának és Ilonkának, szaladj vissza, ott az úton a hegyszakadék mellett...

Jankó szeliden intett.

- Most vette észre Feri, hogy a kocsis mind körben hajt, mert nemsokára ismét látta a hegyszakadékot. Jankó és Ilona átsegítették rajta Mariskát, Jankó vérző lábára borította papi talárját és gyöngéden átkarolva vitte be a templomba...

Feri örömkönnyeket hullatott.

- Egy garast, uram, csak egy garast! - hallatszott mellette egy koldus hangja.

Feri odanézett.

- Dudi! - kiáltott fel kétségbeesetten, - Dudi, koldus! A mi édes kis Dudink!...

Kidobta zsebéből minden pénzét, de mások elkapkodták Dudi elől.

- Meghalok éhen!... - nyöszörögte Dudi, és Feri magánkívül, kétségbeesve tördelte a kezét.

De a kocsis csak könyörtelenül hajtott tovább. Ekkor hirtelen megállt és kinyitotta az ajtót. Úgy látszik, nem akart tovább menni.

- Most csak gyorsan ki innen! - kiáltott Feri - s aztán el a világba, hogy bárcsak egyet megtaláljak nyolcz testvérem közül!

Kiugrott - de a kemény földre esett. Megdörzsölte a szemét. Mi ez? Hol van?... az asztalon még ég a lámpa s ott van kilencz kis tányér is. A zsarátnok még pislog a kályhában s a hold és a hó fehér fénye bevilágít az ablakon. Feri a kályha előtt találja magát s mellette a kis kosár torta- és gyümölcsmaradékkal. Feje egészen kábult. Ő itt van, de vajjon testvérei hol vannak?... Óh, kegyetlen Élet, csak őt egyedül vezette a régi otthonba? Körülnézett. Ime, ott vannak a kis ágyak. Lábujjhegyen közeledett mindegyikhez s aztán térdre roskadva összekulcsolta kezét.

- Óh, Istenem, hála neked, hála neked, hogy csak álom volt az egész!...

Aztán elővette a kis kosarat, nyolcz egyenlő részre osztotta tartalmát, s oda tette mindegyiknek ágya mellé a kis asztalra.

És magában szent fogadást tett, hogy szeretni fogja testvéreit mindig, s ha valaha önző, türelmetlen és indulatos lesz irántuk, csak arra fogja kérni őket: emlékeztessék a nagy kocsira, mely az Élet útjain oly gyorsan elválasztotta őket egymástól...

* * *

Nagymama már rég bevégezte meséjét és Örsike még mindig ott ült a lábánál.

Aztán fölállt, egy könnyet törült ki szeméből, odament a kis ágyacskákhoz és rendre megcsókolta mindegyik testvérét.

Virágvásár.

A vásártér tele van virággal. Kora reggel az egész környékről itt gyűlnek össze a kertészek és virágárusok.

Az egész piac illatos a sok szép virágtól.

Cserépben és bokrétába kötve, egyes szál virág és óriási koszorúk, minden kapható itt, s a sok vásárló csak úgy tolong a fák alatt, a virágok között.

Mindenki szívesen vásárol és valahogy mintha mosolygósabbá válna az arcza, mikor virágot vesz.

Talán nem is lehet virágot haragos arczczal venni.

Úri asszonyok és cselédek, fiatal emberek és gyermekek, vegyesen járnak-kelnek a virágok között, válogatnak és alkusznak, vásárolnak és tovább mennek.

Erős suhanczok, fejükön nagy kosárral hordják a friss virágot, s a fiatal urak, az utcasarkon ácsorogva, fehér szegfűvel vagy piros rózsával a gomblyukban, nagyokat nevetnek egy-egy mulatságos vásári jeleneten.

Egy kis lány is ott ácsorog a vásárlók között.

Szerény, félénk arczczal jár-ke, nézegeti a virágokat, s egy félóra is eltelik, a míg meg meri kérdezni az egyik virágárus asszonytól, hogy mibe kerül az a cserép piros szegfű?

- Huszonöt krajczár, - felel az asszony kurtán.

A kis lány elszomorodik és csüggedt pillantást vet a kezében szorongatott pénzre.

Csak tizenöt krajczárja van.

Öt krajczárt már hetek óta gyűjtögetett össze, tíz krajczárt pedig ma reggel kapott a kereszt-apjától, hogy vásároljon magának czukrot vagy süteményt, a mihez kedve van.

De neki nem kell sem czukor, sem sütemény, csak egy cserép virág után vágyik, a melyet oda tegyen az asztalra, édes anyja ágya mellé.

Már hónapok óta fekszik az ágyban édes anyja és hányszor felsóhajtott szomorúan, fájdalmasan;

- Istenem, ha csak egy darabka kék eget, egy kis zöld fát, s egy szál virágot láthatnék!...

Szűk, sötét udvari lakásuk ablakából nem lehetett sehova látni, csak a szomszéd ház tűzfalára, s a szegény beteg ott sinylődött s ágyára nem süttött be egyetlen napsugár sem.

Ezért szeretett volna Lenke egy cserép virágot venni.

De a virágárusok szóba sem állottak vele, s ha nagy félénken megkérdezte egyik vagy másik szép virág árát, mind többet mondtak, mint a mennyi pénze neki volt.

Könnyek borították el a szemét. Már haza kellett indulnia és még nem volt virága.

- Mi bajod van, kis leány? - szólította meg egy termetes szakácsné, a ki észrevette a halkán sirdogáló gyermeket.

- Azt a szegfűt szeretném megvenni az édes anyámnak, - rebegte Lenke félénken.

- Hát vedd meg, ha szeretnéd, - szólt a jóindulatú asszony.

- De nagyon drága, nincs annyi pénzem.

- Hallja, lelkem, hogy ez a hitvány kis szegfű? - kiáltott a szakácsné a virágáros asszonyra, ujjával a legszebb csokros szegfűre mutatva.

- Huszonöt krajczár, - felelt az asszony.

- Mit? - sivított éles hangon a szakácsné, - nem szégyenli még ki is mondani? Hiszen annyi most a virág, mint a pelyva, s ez a kis hitvány még ingyen sem kellene. Huszonöt krajczár! Annyi pénz tán nincs is a világon! Öt krajczárt megér, annyit adok érte.

- Ha hitvány, ne vegye meg, - kiabált vissza a virágáros asszony. Nézze meg az ember! Még húszért sem adom! Ilyen szép csokros szegfűt maga sohasem látott! Száz bimbó is van rajta! No, hát húszért elviheti!

- Nem én! - felelt a szakácsné, - még öt krajczár is sok érte!

Még egy darabig kiabáltak, veszekedtek, s aztán egyszerre ott volt a cserép száz bimbós, csokros piros szegfű a Lenke kezében, s a szakácsné vörösre gyúlt, széles arczczal mosolygott reá.

- Tíz krajczár, kis lány! Még öt krajczárod megmaradt. No, szaladj haza, szaporán!

- Köszönöm, - rebegette Lenke boldogan, s szaladni is kezdett azonnal.

De egyszerre megállt, leszakított egy szál szegfűt s visszafutott a szakácsnéhoz.

- Tessék, édes néni, - szólt, átnyújtva neki a szegfűt s azután eltűnt a tömegben, kezében a cserép virággal.

Édes anyám lelkem...

- Milyen boldog vagy te, Olga!

- Miért?

- Mert annyi pénzed van! Megvehetsz magadnak mindent, a mi csak tetszik. Ha nagy leány leszel, részt vehetsz minden mulatságban. Gazdag vagy... Milyen gyönyörű ez a rózsaszín szövet is, melyet most vettünk... És selyemmel lesz díszítve!... Óh, az én ruhácskám, melyet édes anyám most varr, olyan egyszerű... Csak mosóruha... Nem lesz rajta selyem... Olga, a te ruhád lesz a legszebb a próbabálon!...

Olga egy pillanatig hallgatott.

- Hidd meg, Évike, - szólt aztán halkán, - szívesen kicserélném ezt a drága szövetet akár milyen olcsóval, ha nekem is az édes anyám varrhatná meg...

Ez a beszélgetés két 13-14 éves leányka közt folyt, kik az intézet egyik üres tantermében az asztal előtt állottak, műértő szemmel gyönyörködve a szép rózsaszín szövetben, melyet épen most vásároltak be.

A kalap még fejükön volt, s Évike arcza egészen piros a járástól és főleg a bevásárlás izgalmaitól. Rendkívül szeretett boltokba járni, gyönyörködni a sok szép díszes holmiban; ha már magának nem vásárolhatott, szívesen elkísérte Olgát, hogy együtt válasszák ki a próbabálra készülő ruha szövetét.

Hiú kis leány volt Évike, s az igazat megvallva, egy kissé irigyelte Olgát ezért a szép rózsaszín ruháért. De azért Olga utolsó szavaira nem tudott mit válaszolni.

Az igaz - milyen különös is volna, ha nem édes anya varrná meg számára a ruhát. Bizonyára nem is állna jól, mert senki olyan gondot nem fordít rá.

Olga pedig halkán folytatta:

- Lásd, én megvehetek magamnak mindent, de senki sem törődik azzal, hogy mit veszek. A gyámom küld pénzt, a mennyire csak szükségem van; de ha beteg vagyok, Marcella ápol, kitől annyira félünk mindnyájan... Az igazgatónő s a tanítónők szeretnek mind és én is szeretem őket - és olyan jó itt az intézetben, de ha elvégeztem az iskolákat, akkor nincs hova haza mennem... Van pénzem, de nincs senkim, a ki szeressen!...

A könnyen elérzékenyülő Évike nyakába borult Olgának.

- Óh, én mindig szeretni foglak, édes Olgám, - szólt és még kalapja is félrecsúszott a heves ölelés közben. - Tudod mit, ha majd nagy leányok leszünk, költözz oda hozzánk. Édes anyám is szeretni fog - már is szeret; én annyit emlegetlek téged.

Ez a terv Olgának is tetszett, s erre gondolva, még Marcellát sem találta oly félelmesnek többé.

És mikor aztán Évike vigasztalásul egy csokoládé-bonbont is a szájába dugott, s maga is szopogatni kezdett egyet, az elérzékenyedés mindkét leányka részéről véget ért.

Most bement a többi lány is és mindnyájan gyönyörködve nézegették a rózsaszínű szövetet, a sok csipkét és szalagot hozzá és tervezgettek és beszélgettek a próba-bálról.

Legvígabb volt valamennyi között Évike. Ő örült talán legjobban a mulatságnak. Hiába no - nem lehet tagadni - nagyon szeretett mulatni a kis Évike, bizony sokkal jobban, mint tanulni.

Mikor hazament, otthon nem tudott egyébről beszélni édes anyjának, mint a közelgő próbabárról. Melyik lánynak milyen ruhája lesz, kik lesznek a vendégek, mennyit fognak táncolni, milyen pompás multság is lesz!

Egy perczen háromszor is nyakába ugrott édes anyjának.

- Anyuskám lelkem, ugy-e az én ruhám is szép lesz! Tegyük rá még egy kék szalagot, vagy inkább rózsaszint?

Észre sem vette nagy hevében, hogy anyja sokkal sápadtabb, mint rendesen. Olyan fáradtan mosolyog reá a karszékből és nem ül, mint máskor, a kis varróasztala mellett az ablaknál.

- Évikém, - szólt halkán, - aztán töltsd ki magadnak a kávé. Én nem uzsonnázom.

- Miért, édes anyám?

- Egy kissé rosszúl érzem magam.

Évike ijedten hajolt oda anyjához.

- Édes anyám, lelkem, csak nem beteg?

- Nem, nem, édes lányom! Csak egy kissé rosszúl érzem magam.

De már akkor nagyon beteg volt. Hiába erőltette magát, hiába nem akart beteg lenni, le kellett feküdni az ágyba. Még azon éjjel orvosért kellett küldeni.

Feledve volt a próbabárról, a táncz, a fehér ruha, a kék szalag... Évike szívdobogva virrasztott anyja ágya mellett.

Az iskolába sem ment el. Levelet írt az igazgatónőnek és fölmentést kért addig, míg anyja jobban lesz. El nem mozdult ágya mellől, oly gondnal, szeretettel ápolta, a milyenre a virgoncz, könnyűvérű, mulatni szerető Évikét az ember nem is hitte volna képesnek.

De Évike is olyan volt, mint sok más ember, kiknek lelkük jobb, komoly tulajdonságai csak a megpróbáltatások óráiban kerülnek felszínre.

Nem volt senkije édes anyján kívül és ők ketten annyira szerették egymást.

Óh, ha el kellene veszítenie ezt az édes, jó anyát!

Eszébe jutott Olga. Csak most kezdte megérteni, mit tesz az: oly egyedül állani a világon, mint ő, s elpirult arra a gondolatra, hogy még irigyelni tudta őt pénzeért.

Mily szegény volt Olga hozzá képest, ki édes anyja szeretetében oly nagy kincset birt! Nem, nem irigyelné őt többé soha!...

És a hosszú, szomorú éjszakákon, míg fenn virrasztott a drága beteg mellett, forrón imádkozott a jó Istenhez, hogy vegyen el inkább mindent tőle, csak édes anyja életét hagyja meg.

És az Isten meg is hallgatta buzgó imádságát.

A nagy láz megszűnt, a betegség jobbra fordult s minden veszedelem elmúlt. Néhány nap múlva már szabad volt fel is kelnie egy órára.

Évike oly boldog volt. Azt sem tudta örömeiben, mit csináljon, mikor édes anyja az ő karjára támaszkodva ment a karszékgig, először a hosszú betegség után.

Vánkost tett feje alá, nagy kendővel takarta be a lábát; úgy kényeztette, becézgette, mint egy gyermeket.

Anyja édes szeretettel mosolygott reá.

- Évikém, - szólt hozzá egyszerre, - tudod-e, hogy ma van a próbabál, melynek úgy örültél előre?

Évike fölhúzta szemöldökét.

- Igazán? Ma van?... Hogy elfeledkeztem róla!

- Tudod-e, mit mondok, kis lányom? Ott van a fehér ruhád a szekrényben, készen. Én már jobban vagyok, hál' Istennek! Délután öltözz fel szépen, Mari elkísér az intézetbe és menj el.

Évike egy perczig habozott. De csak egy perczig.

Aztán odatérdelt édes anyja elé s ölébe rejtve arczát, megcsókolta a kezét.

- Nem megyek el, anyácskám. Hogyan tudnék én most mulatni, mikor mindig arra gondolnék: nincs-e valamire szüksége édes anyámnak? Egy egész hosszú estén hagyjam magára, most, mikor először érzi kissé jobban magát? Nem, nem, nagyobb öröm nékem itt lenni mellette!

Anyja áldólag tette fejére a kezét.

És a szeles kis Évike szívébe valami csodálatos, komoly érzés vonult be, a mint édes anyja szerető, áldó kezét fején érezte.

Egyszerre eszébe jutott és megértette, a mit valamikor egy régi könyvben olvasott:

- Elfelejtéd jó napokban, hozzáfordulsz rossz napokban; ha vétettél ellene, - nem tart haragot, ha mindenki elítél, - ő mindig fölment, mindig szeret, mindig áld és mindig megbocsát: - az Isten és édes Anyád!...

Lehajolt és megcsókolva kezét, halkán suttogta:

- Édes anyám lelkem!...

Öreg anyó.

Lassan halad a kis kordé végig az uton. Az eléje fogott csacsi lépésben koczog. Olyan bölcs nyugalommal rakja egyik lábát a másik után, mintha csak mondaná:

- Minek siessek? - Úgyis célhoz érünk!

A kis kordéban ül az öreg anyó.

Ő sem siet. Óh, ő már életében annyit, de annyit sietett, annyit futott, de annyit fáradt, hogy most már nem siet többé.

Most már mindegy. Most már tudja, hogy ha akármilyen lassan is megy előre, mégis elérkezik oda, az út végére, a honnan aztán vissza nem kell térnie többé soha...

Fáradt, öreg feje néha egyet-egyét biczczen előre.

Néha rekedt hangon kiáltja el magát:

- Vegyenek zöldséget! Vegyenek zöldséget!

Inkább csak szokásból kiáltja. Meg nem áll senkinek.

Meg vannak a rendes házai, a hol a csacsi minden intés nélkül, magától megáll.

Már húsz év óta szállítja az öreg anyó mindennap rendszeren a tejet, vaját, tejfölt, zöldséget. Ismerik már mindenütt az öreg anyót, meg Matyit, a csacsit. A gyermekek kifutnak a házból és megczirogatják és czukrot is adnak neki; nem csoda ha olyan helyt Matyi nagyobb örömmel áll meg, mint máshol, a hol nem kap semmit.

Az öreg anyóhoz is van majdnem mindenkinek egy-egy jó szava.

- No, Rézi néni, hát hogy van?

- Alásan köszönöm, csak megvagyok valahogy. Mint az öregek.

- Termett-e sok zöldség az idén?

- Termett valamicske, csak egy kis esőt adna az Úristen.

- Hát a fia írt-e már levelet, Rézi néni?

- Nem írt még, alásan köszönöm kérdését, de hazajön bizonyosan hazajön nemsokára!...

Az öreg asszony fénytelen, beesett szeme fölcsillan, s szinte haragosan néz arra, a ki kételkedni mer szavában.

Hazajön a fiú, bizonyosan hazajön... Nem írt már nagyon, nagyon régóta, az igaz, de múlt vasárnap is beszéltek a jó szomszédok, hogy látták őt Szent-István napkor a nagy sokadalomban ott messze, messze abban a nagy városban, a hova elindult egykor, szerencsét próbálni...

Egykor, régen... ezelőtt húsz esztendővel.

Az első két évben írt is haza szorgalmasan az édes anyjának, írta, hogy már kezd jól menni a dolga, egy-két év múlva haza is fog jönni, ha egy kis pénzt félretehet.

Aztán egyszerre kimaradtak a levelek.

Az öreg asszony kezdett nyugtalanzkodni, aggódni, sokat sírt és búsult.

Egyszer aztán jött valami hivatalos írás, ő nem tudta elolvasni.

A jó szomszédok, a kik annyit látták őt dolgozni, aggódni és sírni egyetlen fiáért, azok olvasták föl neki.

- Jól van a Pista gyerek, - mondták neki, - nincs semmi baja. Csakhogy, sokáig, nagyon sokáig nem jöhet haza. Levelet sem írhat többet, mert nagyon sok dolga van, fényes, nagy hivatalba ment, azt tudatják ebben a hivatalos levélben... És tisztelteti a Pista az édes anyját, és kéri, ne aggódjék érte és csak várjon reá... Egyszer majd el fog jönni...

Az öreg anyó hitte mindezt és várta.

Egyszer majd el fog jönni...

És az évek teltek, múltak, és ő várt rendíthetetlen hittel és bizalommal, dolgozott és fáradott, hogy a Pista gyerekek meg legyen mindene, mikor haza fog jönni.

Es úgy látta mindig maga előtt a fiát, mint a hogy egykor elment, napsugaras tavaszi reggelen: fiatalon, bátran, vidáman és egészségesen... Öreg törődött tagjait fenntartotta a remény, a várakozás és az Isten jóságában való hit és a mint egymásután teltek, múltak az évek, ő észrevétlenül, lassan haladt előre az úton, az utolsó állomás felé, a hol már oly régóta várt reá az ő fia, fiatalon, bátran és vidáman, úgy, miként egykor elindult, azon a napsugaras tavaszi reggelen...

Két gyermek.

I.

Ködös, nyirkos novemberi délután volt, midőn Mariska gyors léptekkel sietett haza az iskolából. Kis táskáját hóna alá szorította s szaporán lépegetett, mindazáltal gondosan kikerülte a sárt és apró víztócsákat. Mert Mariska igen szerette a tisztaságot s ügyelt arra, hogy ruháját és cipőjét, a mennyire csak lehet, be ne sározza.

Alig várta már, hogy otthon legyen s közölje anyuskával és Jenővel a nagy ujságot. Apuska is örülni fog bizonyára és lehetetlen, hogy bele ne egyezzenek, hisz annyira szereti őket!

Csillogó szemekkel, vidám arccal szaladt fel a lépcsőn, s az előszobában majd ledöntötte Jenő fivérét lábáról, a mint nyakába ugrott.

- Óh Jenő, képzeld csak, táncolni fogunk tanulni! - ujjongott. - A kisasszony mondta az iskolában és nagy próba-bált is rendezünk majd és te is velünk tanulsz!

- Jaj de pompás! - örvendezett Jenő, - bizony, hiszen én már tizenegy éves nagy fiú vagyok és még nem tudok táncolni. A pajtásaim már majdnem mind tudnak! De jó is lesz!

Gyorsan szaladtak be a mamához, elmondani neki a nagy ujságot.

- Kedves anyuskám, azt mondta a kisasszony ma, hogy február hónapban nagy táncstanulás lesz az iskolában, hat hétig fog tartani, minden héten kétszer, és a ki akar tanulni, annak be kell jelenteni azt. És a kinek van bátyja vagy öccse otthon, hát az is tanulhat. Ugy-e bár, mi fogunk tanulni, nem kerül sokba, csak hat forintot kell fizetni - és próba-bál is lesz.

- Édes anyuskám, drága anyuskám, ugy-e bár, tanulunk, jaj de pompás lesz! - ugrándoztak a gyerekek, s megölelték anyjukat.

Az nem akarta kedvüket rontani s megsimogatta Mariska aranyszőke haját és Jenő okos kis arcát.

- Majd meglátjuk, gyerekek, - mondá, titkon elnyomva egy sóhajtást, - majd megbeszéljük apuskával, mikor hazajön. Még februárig sok idő van.

De magában már tudta, hogy nem lesz abból a táncstanulásból semmi.

- Hat meg hat, az tizenkettő, - számítgatta magában, - egy pár cipő Jenőnek: az 4, egy Mariskának: az 3, összesen 7, egy ruhácska is kell Mariskának, azt magam megvarrom, hát csak a szövet kell, meg a hozzávaló: az 5, - Jenőnek egy egész rend ruha - mert ezzel már nem mehetne - az 10 - hát lássuk csak - 12 meg 7 az tizenkilencz meg 5, az 24, meg 10 az 34. Óh Istenem, Istenem, dehogyan lehet, dehogyan lehet!...

De a gyerekek mind erre nem is gondoltak. Boldogan tervezgettek egymás közt s képzeletben már hallották a zene hangjait is, mely mellett ők oly nagyszerűen fognak majd táncolni.

Este hazajött apuska. Fáradt volt a megfeszített munkától. Mindig legtovább maradt a hivatalban, sokat kellett dolgoznia, s ő dolgozott kitartással, buzgalommal, csak hogy megszerezze családjára részére a szükségeset. Bizony, feleslegesre nem jutott, csak épen hogy tisztességesen meg tudtak élni, és így is a szegény apuskának naphosszat kellett dolgoznia, fáradnia gyermekeiért, úgy hogy alig maradt egy kevés szabad ideje. De azért családjára körében mindig vidám és jókedvű volt; esténként eljátszott és mulatott a gyermekekkel, kikérdezte leczkékiket, s oktatta őket, játék közben is jó és bölcs tanácsokat adva nekik, hogy hasznát vehessék majd az élet nehéz küzdelmeiben.

A mint ma hazajött, a gyerekek azonnal körülfogták s elmondták neki a nagyszerű tervet, legkevesbbé sem kételkedve azon, hogy apuska azonnal bele fog egyezni.

De apuska nagyon komoly képet csinált a dologhoz.

- Kedves gyermekeim, - mondta térdére ültetve Mariskát és átölelve Jenőt, - igazán fáj nekem, hogy ezt meg kell tagadnom tőletek, mert magam is tudom, hogy a táncztanulás nem felesleges dolog, mert ügyesíti a gyermekeket, s a félszeg mozdulatok helyett bátor, könnyű föllépésre tanítja őket. De félek, hogy nektek ezúttal mégis le kell mondanotok arról, nagyon sokba kerül és én most nem áldozhatok annyit.

Jenő már okos fiú volt s megértette apját, de Mariska sírásra álló szemekkel mondta:

- Óh apuska, hiszen az nem sok, és a leányok mind tanulnak.

- Nem lehet, édes kis leányom, nektek most nem lehet. Talán majd jövőre. Ugy-e bár, anyuska, nagyon sokba kerül.

- Sokba bizony, - sóhajtott az anyuska, - legkevesebb 30 frtba! Ha legalább a fele megvolna, akkor a másik felét majd csak valahogyan össze tudnám én hozni a konyhapénzből!

- Hopp! Várjatok csak, gyerekek, valami jutott az eszembe, - szólt apuska örvendező arczczal.

- Ha legalább a fele megvolna, mondja mama. Nos tehát tudjátok mit? Gyűjtsétek össze a felét, a másik felét már könnyebben lehet pótolni. Egyszerre előteremteni 30 frtot persze hogy sok, de lassanként úgy össze lehet gyűjteni, hogy észre sem veszitek.

- Óh de pompás! Óh de nagyszerű! - ujjongtak a gyerekek. - Hát hogy kezdjünk hozzá, apuska?

- Legelőször is veszünk holnap egy perselyt, tudjátok, egy olyan egyszerű cserép perselyt, az olcsó is, meg jó is. Azután - nos - lássuk csak, mennyi zsebpénzt is kapsz te, Jenő, havonta? Két koronát tőlem és egy koronát a mamától, ugy-e bár?

- Igen, és azt mindig el is költöttem.

- No lám, és el kellett-e mind költened?

- Nem, de...

- De nem takarékoskodtál, ugy-e bár? Számítsd csak egy kissé ki, hogy ha nagyon takarékos leszel ezentúl és csakis a legszükségesebbre költesz, - mennyit tudnál akkor félretenni?

- Hát okvetetlenül kell toll, tinta, papiros, czeruza, meg irkák - de az mind nem kerül többbe, mint egy koronába. Egyebet mindent könnyen nélkülözhetek, apuska, és minden hónapban két koronát meg tudok takarítani!

- Én is, apuska, én is! - kiáltott Mariska, - nekem is van zsebpénzem, és keresztmamától kaptam vasárnap két fényes, új koronát, hogy vegyek rajta egy szép hajasbabát - azt is beleteszem a perselybe!

- A hajas babát? - nevetett Jenő. - Hiszen az nem fér bele!

- Nem, nem, a két fényes koronát! Ugy-e bár, apuska, az belefér?

- Igen, kedvesem, - mondta az apa, mosolyogva a gyermekek buzgóságán. - Csupán egyre figyelmeztetek. Nem szabad túloznotok sem ebben, sem másban. Takarékosnak kell lenni mindenestre, és soha sem szabad a pénzt hiábavalóságokra költeni, - de zsugorinak, kapzsinak lenni nem szabad. Arra még igen kicsinyek vagytok, hogy ti tudjatok pénzt keresni, de arra már elég nagyok vagytok, hogy értékét a kellő irányban megbecsülni már most megtanuljátok. Ez legyen elvetek: fősvénykedni nem szabad, - de takarékosnak kell lenni!

- Apuska, - mondta Jenő komoly arczczal, - nekem van egy osztálytársam, első eminens - az már tíz koronát keres minden hónapban. Két más fiút tanít, a kik gazdagok, de rossz tanulók. Hátha én is megpróbálnám?

- Ha gondolod, hogy meg tudsz felelni, akkor kísérsd meg, fiam. Az csak dicséretedre válnék!

- Én is fogok tanítani, - mondta Mariska fontoskodó arczczal. - Irénkét és Lórikát megtanítom kötni és horgolni, mert ők nem tudnak, és a mi pénzt kapok érte, azt mind bele teszem a perselybe.

II.

Másnap már ott díszlett a nagy barna persely a szekrény tetején. Vígan zörgött benne a Mariska két fényes koronája, a Jenő összes maradék zsebpénze, s apuskától is, anyuskától is egy-egy fényes húsz filléres.

Ezentúl a gyermekeknek nagy gondjuk volt a perselyre. Ha a keresztmamától vagy nagyapától egy-egy tíz vagy húsz fillérest kaptak, azt nem költötték el nyalánkságra, vagy hiábavalóságra, mint azelőtt, hanem szépen beletették a perselybe. Apuska is minden vasárnap tett bele két húsz fillérest, egyet Jenőért, egyet Mariskáért, meg az anyuska is néha-néha.

Hetek teltek, multak; a perselybe szép lassan csak gyülekeztek a fillérek és koronák, már oly nehéz volt, hogy Mariska két kézzel is alig bírta megemelni.

- Vajjon mennyi lehet benne? - tünődtek rajta gyakran és el nem tudták képzelni.

Lassanként egész hozzá szokott a kis család, hogy a perselybe tegyen minden fölösleges pénzecskét, és mindenki azon törte a fejét, hogy lehetne rendkívüli bevételre szert tenni, a mivel a persely tartalmát növelni lehetne.

Jenőkének e tekintetben nagy szerencséje akadt. Egy jómódú birtokos évközben iratta be fiát az osztályba. Felvették, de csak úgy, ha az elmulasztottakat utána pótolja. A gazdag fiú mellé kellett valaki, a ki megmondja, mit tanultak már, s együtt ismétелgesse vele a tanultakat. A tanár urak Jenőt ajánlották. És kis barátunk ettől kezdve együtt tanulgatott a gazdag fiúval, s azért kapott tíz koronát havonta.

Milyen élvezet volt az első hónap végén belecsúsztatni az összes keresményt a perselybe!

Aztán jött a másik, a harmadik hónap, a szép ötkoronások vándoroltak be a kasszába.

Igy folyt a pénzgyűjtés és takarékoskodás, s a gyermekek észrevétlenül megtanultak igyekvők és takarékosak lenni.

III.

Eljött a tél, eljött február is, és vele a várva-várt táncztanulás - eljött és el is múlt, a nélkül, hogy Jenő és Mariska részt vettek volna benne. Sőt nem is jutott eszökbe, nem is gondoltak most reá, mert nagy bánat érte szegényeket. Az apuska, a drága jó apuska, nagyon beteg volt. Az orvos mindennap kétszer is eljött, anyuska éjjel-nappal ott virrasztott ágya mellett, s a gyermekek lábujjhegyen jártak a szobában.

Nem törődtek ők most semmiféle táncztanulással, hanem igazi szeretettel igyekeztek segíteni édes anyjoknak a betegápolás nehéz feladatában.

Mariska már ügyesen tudta a vizes ruhát a beteg fejére tenni, az orvosságot is tudta, miként kell beadni s mily nagy volt az öröme, ha apuska lázalmában megismerte őt, s bágyadtan rámosolygott.

Jenő minden pillanatban készen állott a gyógyszerháztárba szaladni; a jeget mindig ő törte meg, a friss vizet ő vitte be, s ha anyjok nagyon ki volt merülve, addig kérték, míg ledült egy órára pihenni, s azalatt ők ott ültek az ágy mellett, összekulcsolt kezekkel ügyelve a drága beteg lélekkészletére.

- Jőjj, Jenő, - mondta Mariska egy napon, midőn az orvos azt mondta, hogy ma van a fordulópontra - jőjj, menjünk a templomba és imádkozzunk a jó Istenhez, hogy gyógyítsa meg apuskát.

A két gyermek elindult kézenfogva, s elmentek a templomba és ott letérdelvén az oltár elé, buzgón imádkoztak a Mindenhatóhoz és a Szűz Anyához, beteg apjuknak életét és egészségét könyörögvén tőle.

Isten meghallgatta őket.

A betegség jobbra fordult, s apuska bár lassan, nagyon-nagyon lassan, de fokozatosan javult.

Óh, milyen ünnep volt az, midőn az első csirkebecsináltat jó ízűen megette, s gyenge, reszkető kezével megsímogatta Mariska kezét, ki a tányérját tartotta. S megitta a jó erősítő piros bort is, melyet Jenő nyújtott oda s felülve az ágyban, szabad volt beszélgetnie is egy-egy keveset. Nem, ehhez fogható öröm nincs több a világon!... Anyuskának könnyek gyűltek a szemébe, s a gyermekek összekulcsolt kézzel mondtak hálát Istennek, hogy visszaadta apjukat...

Már tavasz felé járt az idő, midőn szabad volt felkelnie és kimennie. De a betegség annyira megviselte, s oly gyenge volt, hogy az orvos határozottan megtiltotta, hogy hivatalba menjen, s kijelentette, hogy csakis úgy fog teljesen felépülni, ha a nyáron legalább négy hétre elmegy valamely fenyves vidékre, melynek erősítő, balsamos levegője adhat csak új életerőt neki.

Mikor az orvos elment, apuska szomorúan mosolyogva nézett anyuskára.

- Milyen hamar készen vannak ezek a doktorok a fürdőre való küldéssel, - mondta. - Mintha az olyan könnyen lehetne! Hiszen máris mily roppant sokba került ez az én betegségem! Elég, hogy a fizetésem kapom, jóllehet hetekig nem dolgoztam semmit, bizony fürdőzésre nem is lehet gondolni!

- Pedig annak mégis meg kell lennie, - mondta anyuska határozottan. - A te egészség mindennél előbb való!

- Édes fiam, csak tegyünk le arról. Én, édesem, nem veszek fel pénzt, adósságot nem csinálok, annyi megtakarított pénzünk pedig nincs. Hiszen legkevesebb 200 korona kell.

Anyuska csüggedten sóhajtott.

- Óh Istenem, Istenem, mit tegyünk? Hatvan koronánk volna a postatakarékpénztárban, tudod, még tavaly tettük félre. De a többi, a többi! Óh Istenem, mit tegyünk?

Jenő és Mariska, kik szintén benn voltak a szobában, egyszerre csak összenéztek. Mindkettjüknek ugyanegy pillanatban jutott valami az eszébe.

Azonnal felugrottak, átfutottak a másik szobába, s Jenő hamar levette a szekrény tetejéről a nagy cserép-perselyt, mely már oly nehéz volt s oly tele volt, hogy még egy fillér is alig fért volna bele.

A nélkül, hogy mindeddig még egy szót is szóltak volna egymáshoz, gyorsan a konyhába siettek s a tűzhely előtt Jenő egy kalapáccsal szétütötte a perselyt. Csengve-bongva hullott szét belőle a sok tallér, korona, tíz-húsz filléresek, ott fehérlettek közte a Jenő nagy ötkoronásai is: olyan nagy halom pénz volt együtt, hogy a gyerekek néhány pillanatig bámulva szemlélték.

Aztán számlálni kezdték, s kétszer is meg kellett számolniok, mert el sem akarták hinni. Valóban ez több volt, mint a mennyit képzelné is mertek volna! Százhusz koronájuk volt.

- Óh, Jenő, milyen gazdagok vagyunk! - mondta Mariska ragyogó arczczal. - Ezzel elmegy apuska fürdőre és meggyógyul.

- Hála Istennek! - mondta Jenő - milyen jó mégis takarékosnak lenni!... Jer, vigyük be kincsünket, s adjuk apuskának,

Beletették a Mariska kötényébe a nagy halom pénzt s bevitték szüleiknek, kik könnyes szemmel, meghatottan értesültek a két gyermek szándékáról.

- Édes gyermekeim, - mondta apjuk magához ölelve őket - Isten jutalma rajtatok lesz, mert jók vagytok mind a ketten. Pillanatnyi habozás nélkül lemondtok a saját mulatságotokról, hogy én rajtam könnyitsetek.

- Óh apuskám, hiszen ezzel csak tartozunk neked, - mondta Jenő, hálásan megcsókolva apja kezét, s még csak eszébe sem jutott, hogy azt a pénzt ők tulajdonképen a maguk élvezetére gyűjtötték.

De mégis volt örömük, mert így apjuk elmehetett egy gyógyító hatású fenyves vidékre, honnan teljesen megerősödve, újult egészséggel tért vissza.

A cseréppersely azonban ezentúl sem hiányzott a két gyermeknél. Annyira megszokták takarékosnak lenni, a pénzüket nem mind elkölteni, hanem félretenni, hogy még felnőtt korukban is mindig szép összeg megtakarított pénzüik volt, mely képessé tette őket mindig függetlenné és önállóvá lenni, - és jót tenni ott, a hol kellett.

Keserű leczke.

- Etelka, kelj föl!

- Már kelek, édes anyám, - felelt Etelka, felült ágyában, aztán megfordult és tovább aludt.

Egy óra múlva, mikor anyja a konyhából bejött és még mindig nem látta Etelkát sehol, ismét benyitott a hálószobába.

Etelka még javában aludt.

- De Etelka! - kiáltott anyja feddőleg s megrázta a leányka vállát. - Mi dolog ez megint? Hát soha sem fogsz már leszokni a lustálkodásról?

Etelka felült és álmosan dörzsölte a szemét.

- Mindjárt felkelek, anyuskám, - dűnnyögte, s nagyot ásított.

Anyja sóhajtva nézte.

- Mi lesz belőled, Etelka, - szólt szomorúan. - Ez a későn fölkelés megrontja majd az egész életedet! Mindennel elkéssel, minden dologoddal elmaradsz. Más már kifáradt a napi munkában, mikor te még ásítózva heverészel az ágyban.

- De hiszen most nincs iskola, anyuskám, - duzzogott Etelka.

- Csakhogy te alszol akkor is, mikor iskola van, - szólt anyja. - Alig tudlak fölkelteni, holott pedig tudod, hogy kötelességed hiv; az utolsó perczen ugrasz ki az ágyból s akkor kapkodsz jobbra-balra s rendesen elkéssel az iskolából!

Etelka szégyenkezve sütötte le a szemét.

Most, mikor már künn volt az ágyból s frissen megmosakodott, maga is restelte, hogy olyan későn kelt föl.

- De mikor olyan jól esik aludni, - sóhajtotta mintegy mentségül.

- Este kilencztől reggel hétig épen elég egy akkora leánynak, mint te vagy, - felelt anyja. - Hála Istennek, teljesen egészséges vagy, nincs semmi bajod, tehát az egészséged nem kívánja meg, hogy annál többet aludj. Szégyeld magad, hogy olyan lusta vagy.

Haragosan ment ki a szobából, Etelka meg kedvetlenül, unottan öltözködött fel s kiment az ebédlőbe.

Már mindenki megreggelizett, az asztal el volt szedve, csak az ő kávéja volt még ott, de egészen kihűlt, kifli sem volt mellette. Azt bizony a kis Miczike elcsente és megette.

- Kérek egy kiflit, - szólt, kimenve anyja után a konyhába.

- Sajnálom, nincs több, - felelt anyja.

- De Miczike megette az enyémet, s nekem most nincs a kávémmel semmi.

- Sajnálom, édes lányom. Én most már az ebédet készítem, s nincs rá időm, hogy a te reggelidről gondoskodjam. Miért nem reggeliztél te is akkor, mikor a többiek?

Etelka szinte sírva ment vissza az ebédlőbe. Mérgező is volt, de éhes is, hát csak megitta a kávéját üresen. Aztán kiment a kertbe, hogy megkeresse testvéreit.

Befutotta az egész kertet, de sehol senkit nem talált.

- Erzsike, Jankó, Miczike, - kiáltotta, de nem felelt senki.

- Bizonyosan megint kimentek az erdőbe! - gondolta magában bosszúsan. - A haszontalanok, engem nem is hívtak! Most mit csinálok egész délelőtt?

Duzzogva ült le egy padra és nagyon haragudott testvéreire. Az nem jutott eszébe, hogy Erzsike kétszer is járt benn és költögette, de neki nem akaródzott fölkelni.

- Csak tudnám, merre mentek? - töprenkedett magában, s aztán elindult, hogy megkeresse őket.

De a poros országuton oly meleg volt, már délfelé járt az idő s oly hévvel tűzött alá a nap, hogy Etelkának majdnem megfájdult a feje. Persze a többiek korán reggel mentek el, mikor még nem volt olyan meleg, s most a jó hűvös, árnyas erdőben hűsöltek.

Etelka olyan piros volt, mint a főtt rák, meg éhes, mint egy farkas, mikor fele útját megtette. Akkor jött szembe véle az egész kis csapat, vigan dalolva, vadvirággal, zöld lombfüzérrel tele aggatva, az üres elemózsiás kosarakat lóbálva kezökben.

- Nini, a hét alvó! Jó reggelt Mátyás király restje! - kiáltották már messziről eléje s ki nem fogytak a nevetésből, csipkedésből.

Etelka duzzogva, bosszusan fordult vissza velök.

El volt rontva az egész délelőttje, el az egész napja.

És ez így ment nap-nap után. Alig volt egy vidám napja az egész szünidő alatt. Mikor pedig iskola ideje volt, mindegyre megdorgálták, mert rendesen elkésett az első óráról.

Még sem tudott elszokni a későn fölkeléstől.

Csak duzzogott mindig és sírt, ha megrovásban részesítették, de az egyszer sem jutott eszébe, hogy csak komolyan akarnia kellene és elhagyhatná rossz szokását.

* * *

Tizenhat éves lett Etelka. Már nem járt többet iskolába. Ő volt a legidősebb s anyjának segített a háztartásban. Azaz csak kellett volna segítenie, mert reggelenként, mikor a legtöbb dolog van minden háznál, Etelka most is édesdeden aludt. Igaz, hogy délfelé aztán kettőzött szorgalommal igyekezett volna helyreépíteni mulasztását, de bizony az nem igen sikerült.

Egy este szomorú sürgöny érkezett Etelkáékhoz. Haldoklik a nagyapa, a jó nagyapa, a ki annyira szerette őket. Látni kívánja még egyszer unokáit, jöjjenek azonnal.

Etelka magánkívvül volt bánatában.

Ő volt a nagyapa kedvence és ő is nagyon szerette az édes, jó nagyapát. Azonnal útra készültek valamennyien, édes anya és apa is, és csak azon imádkoztak, hogy még életben találhassák.

A vonat reggel öt órakor indult.

- Etelka, aztán kelj föl idejében, - intette anyja a lefekvéskor. - A vonat nem vár s a ki nincs kész a kellő időre, azt itthon kell hagynunk.

- De édes anyám, - méltatlankodott Etelka, - csak nem teszed föl rólam, hogy elalszom ilyenkor az időt!

Másnap hajnalkor azonban, mikor költögették Etelkát, álmosan nyitotta ki a szemét.

- Hány óra? - kérdezte felülve ágyában.

- Négy óra, - felelt Erzsike, ki már teljesen készen volt.

- Akkor még egy negyedórát alhatom, - szólt Etelka, - egész éjjel nem húnytam be a szemem, s most annyira fáj a fejem...

- Elkészel Etelka! - sürgette Erzsike, de akkor már Etelka mélyen aludt.

Tíz percz mulva Erzsike megint felköltötte Etelkát; Etelka föl is kelt, de a czipőjét a kezében tartva, megint elaludt. Mindenkinek dolga volt, nem értek rá többet Etelkával törődni s a kocsi már előállott, mely a vasúthoz vitte őket, mikor Etelka lázas sietséggel kezdte magára kapkodni ruháit.

- Már késő! - kiáltott rá apja, - ha még egyetlenegy perczet is várunk rád, lekésünk a vonatról. Holnap reggel utánunk jöhetsz egyedül. Ma nem indul több vonat.

Etelka kétségbeesve nézte, mint szállnak föl mind a kocsira. Ő egy szoknyában és fél czipővel a lábán állott a szoba közepén; a másik czipőjét a rettenetes sietségben nem találta sehhol.

És elutaztak nála nélkül...

Etelka levetette magát a földre és úgy sírt kétségbeesve szívszaggatóan... és azt hitte, nem múlik el soha ez a rettenetes nap, ez az éjszaka, a melyet sírva, kezét tördelve virrasztott át.

De a leczke még nem volt teljes, még ennél rettenetesebb is következett.

Másnap délben, mikor megérkezett, már nem találta életben a nagyapát. A többiek mind elbúcsúztak tőle, mindegyiket megcsókolta és megáldotta, csak Etelka nem volt sehhol.

- Hol van Etelka? - kérdezte többször is nyugtalanul, elhaló hangon a szegény öreg s mind-egyre az ajtó felé nézett.

De Etelka nem jött, csak másnap délben érkezett meg, mikor nagyapát már ott találta hidegen, némán, a ravatalon.

Ezt a szörnyű időt nem felejtette el Etelka soha többé.

Alaposan kigyógyult lustaságából és megtanult akarni.

Édes anyának ott kellett maradnia néhány hétig még a testben, lélekben összetört nagymamánál s ez idő alatt Etelka egyedül vezette otthon a háztartást.

Megtanult korán fölkelni és soha egyetlenegyszer sem mondta többet, mikor reggel fölkeltek.

- Csak még egy negyedórát alszom!

Öt kötőtű.

A karácsonyi szünidőre Iluskát hazavitte apja a zárdából.

Iluska nagyon boldog volt, hogy ismét otthon lehet, nagyon szerette szüleit és testvéreit, de mi tagadás benne, a zárdában valahogy mégis jobban, nyugodtabban érezte magát.

Olyan zaj, lárma, jövés-menés volt otthon mindig.

Két nagy leánytestvérénél mindig társaság, mindig multság, és apja, az ő édes jó apuskája nem is ért rá vele foglalkozni. Anyja is folyton a konyhában, kamarában, s a fiúk, kik azelőtt úgy eljátszogatnak vele, most folyton vadászatról beszélnek és bálozásról; jönnek-mennek és kiabálnak nagy hangosan, vele meg alig törődnek.

Oh, az intézetben nem kiabál senki. Ott csend van és valamennyien szeretik egymást. A szelid jó testvérek, a fehérhajú főnöknő. És a vidám jókedvű kis leánysereg. Milyen szépen állnak föl mind, mikor belép Gabriella testvér az osztályba. És köszönnek neki hangos szóval:

- Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!...

És Gabriella testvér szeliden felel:

- Mindörökké amen!

A karácsony este különben nagyon szép volt. Iluska nagyon sok játékot kapott. Mindenki megemlékezett róla valamivel. Igaz, hogy aztán nem sokat törődtek vele. Kimentek mind, az egész nagy vendégsereg, a nagy szalonba táncolni, apja pedig leült az öregebb urakkal kártyázni.

Iluska leült egy sarokba s játékaival ölében csakhamar elaludt, s aludt addig, míg anyja felköltötte, szobájába vitte és lefektette.

Másnap egész délután egyedül maradt otthon Iluska.

Valamennyien elmentek egy szomszéd ismerőshöz, multságba, a hová Iluskát, mint kis lányt, nem vihették magukkal.

Játszott szépen egész délután, s mikor alkonyodni kezdett, leült a diván sarkába.

A szobában ott állt a nagy karácsonyfa. Még rajta van a sok színes, csillogó holmi, a játékok is ott hevernek körülötte. De Iluska szíve szerint nem is igen tud örülni semminek, mert a mire leginkább vágyott, azt nem kapta meg.

Öt kötőtűt szeretett volna és egy gombolyag pamutot.

Gabriella testvérnek megígérte volt, hogy egy pár kis harisnyát fog megkötni a szünidő alatt, egy szegény gyermek számára. De anyja csak mosolygott, mikor elmondta neki, hogy karácsonyra nem kíván egyebet, mint öt kötőtűt és egy gombolyag pamutot.

- Egész szentimentálissá nevelik ezt a gyermeket ott a zárdában, - mondta férjének.

- Jó helyt van ott, - felelt az rá elgondolkozva.

Az öt kötőtűt azonban nem kapta meg Iluska.

Nagyon busult ezért és azon tünődött, hogyan szerezhetné meg magának. Kérni nem merte senkitől, pénze nem volt, hogy megvegye. Elhatározta, hogy keresni fog. Lehetetlen, hogy az egész házban ne találjon öt kötőtűt és egy gombolyag pamutot. Valami helyes gyermek-ösztöntől vezetve nem a diszes, ujonnan butorozott szobákban kezdte meg a keresést, hanem

ott hátrább, a folyosón túl, abban az egyszerű kis szobában, a melyet úgy hívtak: az öreg asszony szobája.

Azt a szobát ma már nem használja többet senki: megtették lomtárnak. Minden fölösleges czók-mókot oda raktak be.

De ha az ember oda benyitott, egy pillanatra mintha érezte volna a levendula illatot. Mintha egy árny suhant volna át, egy fehérhajú öreg asszony árnya, a ki igyekezett volna rendet hozni a rendetlenségbe... Letörülni a port a sárga polituros, régi módi bútorról, arról az öreg butorról, a mely olyan kedves volt valaha... Letisztítani a pókhálót a falról, kimosni a függönyt, a mely olyan hófehér volt egykor; ragyogó fényesre megtörülgetni azt a családi arczképet a falon: göndörfürtű kis fiú az édes anyja ölében...

Sok fiókos, öreg szekrény áll a fal mellett. Egyenesen odasiet Iluska. Valami homályos emlék élt lelkében, hogy valamikor onnan, azokból a fiókokból került elő minden, a mire neki szüksége volt, a mire kis szive vágyott.

A ki a fiókot kinyitotta és benne szelid türelemmel, édes szeretettel keresgélt számára, arra már nem emlékezett. Hiszen négy éves volt, mikor a nagymama meghalt. De a bűvös fiókra emlékezett.

Kihúzza. Össze-vissza van ott is hányva minden. Mintha kíváncsi kezek turkáltak volna benne, keresve, hogy nem találnak e drága kincset, elrejtett ékszereket.

Nem találtak, csak haszontalan lim-lomot. Valakinek drága emlék, másnak haszontalan lim-lom. Egy nemzetiszínű kokárda, elsárgult levelek, szalaggal összekötve; apró gyermekruhák, egy iskolai írka nagy ákom-bákom betűkkel teleírva. És ezerféle más haszontalanság.

Egyik szögletben pedig egy kopott, régi imádságos könyv.

Iluska kezébe veszi és miként a zárdában tanulta, áhitattal megcsókolja a megfakult aranykeresztet rajta. Aztán félreteszi. Milyen jó lesz majd ebből imádkozni. Az ő kis imádságos könyvét úgylis tudja már könyv nélkül

Aztán keres tovább. És ime, a sok lim-lom között csakugyan ráakadt egy megkezdett harisnyára. A kötőtűk kissé bele vannak rozsdásodva. A pamut megsárgult. De olyan szépen, oly rendesen volt kötve, mintha gyöngyszemek sorakoztak volna egymás mellé. Az ötödik tű gondosan bele van tűzve a gombolyagba. Úgy, miként utoljára tűzte bele az a kéz, a mely azóta rég porrá vált künn a temetőben...

Iluska ujjongva kapja föl a harisnyát. Éppen akkorára volt kezdve, mint ő akarta. Négy éves gyermek számára. Egykor az ő számára kezdte el a nagyanya... De arról Iluska nem tudott.

Csak mint egy álomlátás suhan keresztül pillanatra egy kép emlékében: egy fehérhajú öreg-asszony nagy karosszékben...

Oda ült ő is a nagy karosszékbe az ablak mellett. A zsámoly is ott van; arra fölteszi a lábát. Aztán folytatni kezdi a harisnyát ott, a hol a fehérhajú öreg asszony abbahagyta.

Ölében az imádságos könyv. Abból olvasgat közben; mert Iluska olyan ügyesen tud már kötni, hogy olvashat is mellette.

Az idő repül, észre sem veszi. Egy óra, két óra, nem számította, mennyi telt el. Eleinte nehezen megy a kötés, a rozsdás tűk miatt; de az ablak párkányán lecsiszolja s azután nincs semmi baj.

Odakünn meg keresni kezdik Iluskát. Nem találják sehol. Vajjon hova kóborolhatott el?

Apja aggódva jár-kei szobáról-szobára. A folyosón azonban szinte önkénytelenül megáll és mintha csak kényszerítette volna valami, benyit abba a szobába, a melynek ajtaját már évek óta nem nyitotta ki.

Iluska ott ült a nagy karosszékben az ablak mellett, ugyanott, a hol hajdan az édes anyja szokott üldögélni. Harisnyát köt és közben félhangon olvas az imádságos könyvből, épen úgy, miként hajdan édes anyja szokott...

Apja megáll egy percze a küszöbön, mintha álmot látna. Először tűnik föl előtte, mennyire hasonlít a gyermek a meghalt édesanyjához, a kire már évek óta nem gondolt.

- Mit csinálsz itt, Iluska? - kérdi halkán.

A leányka megrettenve néz reá.

- Ne haragudj, édes apa. Harisnyát kötök... Olyan sok szegény gyermek van, a kinek nincs harisnyája... De ha haragszol, apa, akkor elhagyom...

- Nem haragszom, - felel csendesen az apa s szinte gépiesen veszi kezébe a könyvet kis leánya öléből.

Ráismer. Az édes anyja imádságos könyve. Az a kopott, régi könyv, a melyet annyiszor forgatott s a melyből egykor édes anyja annyit imádkozott az ő boldogságáért...

Valami összeszorítja a szívét. Úgy érzi, mintha egy árny suhanna át a szobán s a fehérhaju öregasszony lelke a szőke fürtös kis leány szeméből nézne reá, olyan komolyan, olyan gyöngéden, olyan szeretettel...

És a mogorva, az élettől megviselt férfi halkán, csendesen, szinte félve leül a kis számolyra és odahajtja fejét a gyermek ölébe - úgy, mint egykor, régen az édes anyja ölébe hajtotta...